

IMPACTO AMBIENTAL DA GANDERÍA INDUSTRIAL NA LIMIA

Manuel García*

A industria de produción intensiva de carne barata na Limia fracasa estrepitosamente ao non ser capaz de xestionar adecuadamente os residuos que xera. A Limia ten que absorber cada ano máis de 1.000.000 de toneladas de residuos gandeiros que son vertidos ao medio provocando a contaminación dos recursos hídricos. Grupos ecoloxistas como MEL e SGHN veñen denunciando desde hai anos esta desfeita ante as administracións recibindo a calada por resposta. A denuncia ante Bruxelas desta problemática, a declaración de augas afectadas por parte do Ministerio, así como a mobilización veciñal poden axudar a cambiar a actitude da Consellería de Medio Rural, da Confederación Hidrográfica e das industrias cárnicas.

Héctor Nóvoa

Camións cisterna vertendo a cano libre nos montes da Limia.

A Limia no sur de Ourense ten como núcleo principal unha chaira dunhas 30.000 hectáreas que é atravesada de norte a sur polo río Limia e a canle principal feita a finais dos anos 50 para desecar a famosa lagoa da Antela. Desde comezos dos anos 90, coa chegada dos fondos comunitarios e baixo o goberno de Fraga, execútanse de xeito masivo concentracións parcelarias sen ningún tipo de estudo previo provocando un auténtico holocausto sobre o patrimonio natural. Desecan a maioría das zonas húmidas (veigas), canalizando e modificando o leito natural dos ríos, arrasan co sistema agrario tradicional, coas súas sebes e aliñacións arbóreas nas beiras dos camiños, leiras de cultivo, prados, cortiñas e touzas. O resultado foi a estrutura agraria cuadrículada e desbarbada que podemos “contemplar” na actualidade. É entón cando se induce ao labrego limiao a unha actividade agrogandeira produtivista que racha co equilibrio existente entre gandería, agricultura e recursos.

Paralelamente, aproveitándose da nova estrutura, empezan a proliferar as granxas de produción intensiva de carne (avícolas porcinas e de vacún). Nun principio, a gran superficie agrícola da chaira limiá absorbía sen moitos problemas as dexeccións sólidas e líquidas das granxas. Pero os primeiros signos da mala ou nula xestión que dos residuos facían estas industrias fanse visibles na primeira década do século XXI, cando aumentan exponencialmente estas industrias, sobre todo de porcino. Aló polo 2004 supérase a carga gandeira, é dicir, o gran volume de *merda* que se produce xa sobra como fertilizante para a superficie agraria útil existente, converténdose nun residuo que hai que eliminar da forma máis barata posible.

Durante case dúas décadas os limiaos tiveron que aceptar como normal ver a diario centos de amoreamentos de galiñaza depositados por tódolos recunchos, expostos ao aire libre sen ningún tipo de protección,

Héctor Nóvoa

Acto de denuncia polo esterco de galináceas.

ou camións e tractores con cisternas cargados de xurro de porco que se vertían a cano libre en regatos, montes comunais ou leiras á beira das casas onde a xente ten os pozos de auga potable.

No 2007, Coren comeza a recoñecer que ten un problema cos residuos e anuncia a bombo e prato a construción do Centro Medioambiental da Limia, que en teoría trataría 100.000 das 600.000 toneladas de xurro de porco que por entón se producían. Pero todo foi un espeilismo. A factoría non funcionou e dedicáronse simplemente a producir enerxía eléctrica cobrando a prima das enerxías renovables. O xurro, que en teoría tiña que ir parar á factoría, facíao desaparecer unha empresa chamada ASER con Camións Cisterna por quen sabe onde. No 2014, coa retirada da prima polo goberno Rajoy, Coren fecha a factoría.

Ante esta desastrosa e moitas veces delitiva forma de xestionar os residuos, os grupos ambientalistas empezamos a denunciar máis intensamente a actitude pasiva e permisiva do goberno galego e da Confederación Hidrográfica, que xa no 2011 tiña datos que demostraban que había unha severa contaminación das augas por nitratos de orixe agrario. O estudo encargado pola Confederación ó investigador Antonio Delgado da Universidade de Granada veuno a confirmar.

A pesar das evidencias científicas, das denuncias de vertidos incontrolados e da multitude de alegacións a cada granxa que se autori-

zaba feitas pola Sociedade Galega de Historia Natural, a Consellería nunca quixo recoñecer publicamente que a contaminación das augas era por culpa da gandería intensiva. Máis ben fixeron todo o contrario: a estas explotacións déronse todo tipo de facilidades en detrimento das explotacións de gandería tradicional ligadas á terra. Como consecuencia, como ben explica Serafín González da SGHN, na actualidade A Limia soporta unha carga gandeira de máis de 75.000 UGM (unidades de gando maior) que producen un volume de residuos equivalente a unha poboación de 1.600.000 habitantes. Estes acaban depositándose ao aire libre sen ningún tipo de depuración tratamento, ou protección.

Análise dos nitratos en distintas captacións de auga para consumo humano na Limia.

con_cdesc	numero_cei	denominacion_cei	fecha	parametro	resultado	unidades
SANDIÁS	65869	ZA CARDEITA-SANDIAS	04/05/2017	Nitratos	< 5	mg/l
SANDIÁS	65869	ZA CARDEITA-SANDIAS	01/09/2017	Nitratos	53	mg/l
SANDIÁS	65869	ZA CARDEITA-SANDIAS	11/01/2018	Nitratos	52	mg/l
SANDIÁS	65869	ZA CARDEITA-SANDIAS	29/08/2018	Nitratos	50	mg/l
SANDIÁS	65869	ZA CARDEITA-SANDIAS	22/04/2019	Nitratos	41	mg/l
SANDIÁS	65869	ZA CARDEITA-SANDIAS	27/08/2019	Nitratos	55	mg/l
SANDIÁS	65869	ZA CARDEITA-SANDIAS	14/10/2019	Nitratos	55	mg/l
SANDIÁS	65902	ZA COUSO DA LIMIA-SANDIAS	21/04/2017	Nitratos	< 5	mg/l
SANDIÁS	65902	ZA COUSO DA LIMIA-SANDIAS	13/09/2017	Nitratos	32	mg/l
SANDIÁS	65902	ZA COUSO DA LIMIA-SANDIAS	11/01/2018	Nitratos	27	mg/l
SANDIÁS	65902	ZA COUSO DA LIMIA-SANDIAS	05/09/2018	Nitratos	13	mg/l
SANDIÁS	65902	ZA COUSO DA LIMIA-SANDIAS	09/10/2019	Nitratos	35	mg/l
SANDIÁS	65622	ZA PIÑEIRA DE ARCOS-SANDIAS	24/10/2017	Nitratos	52	mg/l
SANDIÁS	65622	ZA PIÑEIRA DE ARCOS-SANDIAS	16/05/2018	Nitratos	43	mg/l
SANDIÁS	65622	ZA PIÑEIRA DE ARCOS-SANDIAS	04/09/2019	Nitratos	45	mg/l
SANDIÁS	21681	ZA SANDIAS	21/04/2017	Nitratos	< 5	mg/l
SANDIÁS	21681	ZA SANDIAS	11/01/2018	Nitratos	34	mg/l
SANDIÁS	21681	ZA SANDIAS	05/09/2018	Nitratos	50	mg/l
SANDIÁS	21681	ZA SANDIAS	22/05/2019	Nitratos	9	mg/l
SANDIÁS	21681	ZA SANDIAS	09/10/2019	Nitratos	13	mg/l
SANDIÁS	65865	ZA VILARIÑO DAS POLDRAS-	24/10/2017	Nitratos	44	mg/l
SANDIÁS	65865	ZA VILARIÑO DAS POLDRAS-	16/05/2018	Nitratos	41	mg/l
SANDIÁS	65865	ZA VILARIÑO DAS POLDRAS-	05/06/2019	Nitratos	33	mg/l
SANDIÁS	65865	ZA VILARIÑO DAS POLDRAS-	14/10/2019	Nitratos	54	mg/l
SARREAUS	21022	ZA CORTEGADA-SARREAUS	14/03/2017	Nitratos	??	mg/l
SARREAUS	21020	ZA CORTEGADA-SARREAUS	11/10/2018	Nitratos	67	mg/l
SARREAUS	21020	ZA CORTEGADA-SARREAUS	29/05/2019	Nitratos	< L.C.	mg/l
TRASMIRAS	44220	ZA VILAR DE LEBRES-TRASMIRAS	13/02/2017	Nitratos	¿?	mg/l
TRASMIRAS	44219	ZA VILAR DE LEBRES-TRASMIRAS	09/03/2018	Nitratos	36	mg/l
TRASMIRAS	44219	ZA VILAR DE LEBRES-TRASMIRAS	03/09/2019	Nitratos	46	mg/l
TRASMIRAS	21646	ZA-TRASMIRAS-TRASMIRAS	13/02/2017	Nitratos	¿?	mg/l
TRASMIRAS	21644	ZA-TRASMIRAS-TRASMIRAS	28/03/2018	Nitratos	< L.C.	mg/l
TRASMIRAS	21644	ZA-TRASMIRAS-TRASMIRAS	05/04/2019	Nitratos	35	mg/l

Héctor Novoa

Río Limia Limia, totalmente eutrofizado.

O IMPACTO AMBIENTAL

Até o 2.000 as augas da bacía hidrográfica do río Limia mantivéronse relativamente limpas. Pero, a partir desa data, ao tempo que desaparecía practicamente a gandería e a agricultura tradicionais, as augas da Limia comezan a dar síntomas de estar enfermas. As malas prácticas agrarias e os vertidos incontrolados que de forma xeneralizada se permitiron durante anos, tiveron consecuencias moi negativas para a saúde humana e ambiental. Os danos producidos podémolos resumir en:

- Eutrofización total do río Limia e a canle de drenaxe da Lagoa da Antela.
- Procesos de proliferación de cianobacterias no encoro das Conchas.
- Afección irreversible por nitratos da presa de Gundín no río Faramontaos.
- Aumento constante da concentración de nitratos nas augas subterráneas.
- Superación do límite de concentración de nitratos en varias captacións de augas para consumo.
- Degradación paisaxística e mala calidade do aire (cheiro constante a xurros).
- Sospeitas de impacto sobre a saúde humana, non recoñecido oficialmente pero comentado en círculos sanitarios (cancros, asociados a inxesta excesiva de nitratos).

EPÍLOGO

A loita constante realizada nos últimos anos por parte da Sociedade Galega de Historia, a plataforma Auga limpa xa, e o Movemento Ecoloxista da Limia empeza a dar os seus froitos:

A consellería de Medio Rural, despois do tirón de orellas dado dende Bruxelas, acabou por recoñecer publicamente que non só na Limia senón que en todo o país hai un problema moi serio coa xestión dos residuos producidos polos grandes cebadeiros industriais. Crearon entón a Mesa da Limia en xaneiro de 2019, onde ante todos os actores implicados propuxeron un plan de actuación onde se prevía a construción de plantas de tratamento de xurros nas 4 grandes bisbarras gandeiras... aínda estamos agardando. O que si cumpriron foron os cursos sobre boas prácticas agrícolas para gandeiros e agricultores da Limia aos que asistiu bastante xente. A Confederación Hidrográfica actúa contra os amoreamentos ilegais de merda de pitos, pondo numerosas sancións que cortan de raíz o problema. Todas as granxas avícolas vense obrigadas agora a construír esterqueiras cubertas onde almacenar a merda ata ser usada como fertilizante.

O Ministerio para a Transición Ecolóxica publica o decreto de augas afectadas, que obrigará a Xunta declarar a Limia Zona Vulnerable a Nitratos. A maior industria cárnica de Ourense prometeu publicamente reabrir a planta de tratamento de xurros dotándoa coa mellor tecnoloxía en depuración... tamén seguimos agardando.

O que aquí escribe, agardando tamén está pola demanda por valor de un millón de euros por parte da innomeable empresa. Certo é, hai que recoñecelo, que dita empresa está realizando grandes esforzos para non seguir contaminando a Limia. O malo é que poderían estar trasladando o problema a outras bisbarras veciñas...

***Manuel García, agricultor e membro do Movemento Ecoloxista da Limia (MEL) acusado de atentar contra a honra de Coren por denunciar a contaminación da terra e auga derivada dos xurros.**

Bibliografía consultada: Interpretación feita por Serafín González da SGHN do estudo de isótopos do CSIC de Granada.

Agradecementos: Agradecemos a Serafín González pola súa achega científica, a Lidia Senra pola súa valentía e a todos os veciños/as da Limia que levantaron a voz ante esta problemática.